

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ТА ОВОЧІВНИЦТВА

**Анатолій АДАМЕНКО,
Назар ПЕТРІВСЬКИЙ,**

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 201 «Агрономія»

Науковий керівник: **Олександр ГОРАШ,**

доктор сільськогосподарських наук, професор

кафедри рослинництва, селекції та насінництва

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,

м. Кам'янець-Подільський

СФЕРА НАСІННИЦТВА УКРАЇНИ, ІСТОРІЯ, УПОРЯДКУВАННЯ ГАЛУЗІ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ ВИМОГ ТА НОРМАТИВІВ

В Україні насінництво зародилося у другій половині 19 ст. Спочатку воно обмежувалося цукровими буряками і майже повністю було в руках німецьких орендарів. Пізніше поміщицькі господарства почали розмножувати та поширювати місцеві сорти та популяції зернових культур. Проте за умов тодішнього рівня господарювання систему насінництва, так і не було створено.

У 20-х роках минулого століття насінницьку роботу із зерновими культурами в Україні було організовано на основі бурякорадгоспів системи Цукротресту. Сортове насіння вирощене селекційними станціями надходило на розмноження в насінницькі господарства, «насінневі розсадники», їх продукція мала назву «оригінальне насіння». Це насіння розмножували насінницькі господарства, кожне з яких обслуговувало групу радгоспів. Насіння, яке вирощували ці господарства, використовувалося лише в системі радгоспів Цукро-тресту.

З 1923 р. в Україні розпочала роботу мережа сортовипробування. Це дало змогу виявляти, а потім районувати найпридатніші до вирощування селекційні й місцеві сорти.

Одночасно почала розвиватися й контрольна-насіннева справа, як невід'ємна і важлива ланка в загальній системі насінництва.

Починаючи з 1937 р., в Україні, як і на всій території колишнього СРСР, діяла нова система насінництва, прийнята постановою уряду, яка затверджувала єдину науково-обґрунтовану систему насінництва. Відповідно до прийнятої системи насінництва районування сорту розпочиналось у селекційно-дослідній установі, яка обслуговувала одну або кілька областей. Основою первинних ланок насінництва стало створення насіння еліти, головним принципом, якого був безперервний поліпшувальний добір кращих рослин сорту.

У 1960 р. в Україні було затверджено нову систему насінництва. Відповідно до цієї системи елітне насіння або I репродукції з науково-дослідних установ та учгоспів, вузів і технікумів надходило безпосередньо до колгоспів та радгоспів для висівання в насінницьких бригадах і відділках. Тут еліту висівали на ділянках розмноження і одержували I репродукцію, а на 2-й рік на насінневих ділянках.

Шлях подальшого розвитку й удосконалення насінництва був визначений постановою уряду в 1976 р. Це послідовна спеціалізація й концентрація, переведення його на промислову технологію з урахуванням міжгосподарської кооперації.

Промислове насінництво – це новий етап розвитку цієї галузі. При цьому забезпечується найповніша реалізація досягнень селекції прискореним впровадженням у виробництво нових високоврожайних сортів, а застосування насінницької технології гарантує одержання насіння з високими посівними і врожайними властивостями.

Промислове насінництво – це виробництво насіння в спеціалізованих насінницьких господарствах індустріальним методом з використанням механізованих та автоматизованих сушільних насіннесочисних комплексів і насінневих заводів. При цьому вирощування сортового насіння повністю відокремлюється від виробництва продовольчого й фуражного зерна.

Суть цієї системи полягає в тому, що оригінатори нових сортів забезпечують вихідним насінневим матеріалом районуваних і перспективних сортів дослідно-виробничі господарства науково-дослідних інститутів та навчально-дослідні господарства сільськогосподарських вузів і технікумів, які

вирощують насіння еліти або I репродукції в кількості, потрібній спеціалізованим насінницьким господарствам для сортозаміни і сортооновлення. Насінницькі спеціалізовані господарства розмножують насіння з розрахунку потреби господарств зони в сортовому насінні для виробництва товарного зерна.

Проте слід зазначити така система насінництва була досить затратна і не логістично запланована, її запровадження в Україні практично не було досягнуто.

Найдосконалішою формою організації промислового насінництва є створення науково-виробничих об'єднань (НВО), до складу яких входять, зберігаючи свою юридичну самостійність, наукові і проектно-технологічні установи, конструкторські організації, дослідні заводи (цехи), експериментальні та дослідні господарства, середні спеціальні навчальні заклади та інші сільськогосподарські підприємства з високим рівнем і культурою агротехніки.

Така система існувала досить довго, до тієї пори поки ринкові відносини не трансформували цю систему в іншу форму господарювання в сфері насінництва.

Державне управління в галузі насінництва було розподілено на дві частини. Аудит у сфері насінництва та нагляд, державний контроль за діяльністю всіх суб'єктів господарювання у забезпеченні обігу посівного матеріалу в відповідності законів України та постанов Кабінету Міністрів України.

Закон України «Про насіння і садивний матеріал». Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні». Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами». Закон України «Про охорону прав на сорти рослин». Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів». Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Закон України «Про приєднання України до Схеми сортової сертифікації насіння зернових культур, Схеми сортової сертифікації

насіння кукурудзи та сорго Організації економічного співробітництва та розвитку». Закон України «Про приєднання України до Схеми сортової сертифікації насіння хрестоцвітних та інших олійних або прядивних культур та Схеми сортової сертифікації насіння цукрового та кормового буряка Організації економічного співробітництва та розвитку». Схеми ОЕСР сортової сертифікації або контролю обігу насіння в міжнародній торгівлі.

Список використаних джерел

1. Соколов В.М., Вишневський В.В., Васильченко В.В. Успіхи, проблеми та перспективи насінництва в сучасних умовах. *Насінництво*. 2015. № 5-6. С. 6-9.
2. Шемавн'юв В.І., Ковалевська М.І., Мороз В.В. Насінництво польових культур: Навч. посібник. Дніпропетровськ: ДДАУ, 2004. 232 с.
2. Насінництво і насіннезнавство зернових культур; за ред. М.О. Кіндрука. К.: Аграрна наука, 2003. 238 с.

Анастасія АНДРУШКО, студентка 1-го курсу магістратури спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство»
Науковий керівник **МУЛЯРЧУК Оксана Іванівна**,
кандидат с.-г. наук, доцент кафедри садівництва і виноградарства
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

РОЛЬ СОРТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИСОКОЯКІСНОГО ВРОЖАЮ САЛАТУ ПОСІВНОГО

Одним з найпопулярніших дієтичних продуктів є листя салату. Калорійність їх гранично низька, а користь для організму просто колосальна. Варто відзначити, що на даний момент в світі налічується більше 1000 різновидів салатів. Це однорічна (в деяких випадках дворічне) рослина, яка відноситься до сімейства айстрових, або складноцвітих. У стародавні часи цю культуру вирощували виключно заради олії, яке видобувало з насіння. Пізніше ніжні листочки з'явилися на столі древніх греків і римлян. Вони оцінили не тільки